

..אלמלא תורת השלום והצדק של הנביאים. היה התנ"ך נשאר בחינת אפוס לאומי. שיש רבים כמוהו גם לעמים אחרים...

הספר „שלום“ של אריה (לובה) אליאב הוא מיוחד במינו מכמה בחינות. בצורתו החיצונית זהו ספר מרובע, יפהפה מבחינה אסתטית, הכולל שלושה חלקים שונים, השלובים זה בזה: הטכסט, שבו מביא אליאב ומסביר פסוקים מן המקורות היהודיים על רעיון השלום, כדי להוכיח שזהו הרעיון המרכזי בתורת היהדות; העיטור, הלוקחים מכתביידי יהודים עתיקים, ו-12 רישומים של דני קרוון על נושא השלום.

בדבריו מתגלה אליאב כמלמד יהודי, המעורה במקורות, שיש לו השקפה

„אין קופירייט עני“

המסורת היהודית!

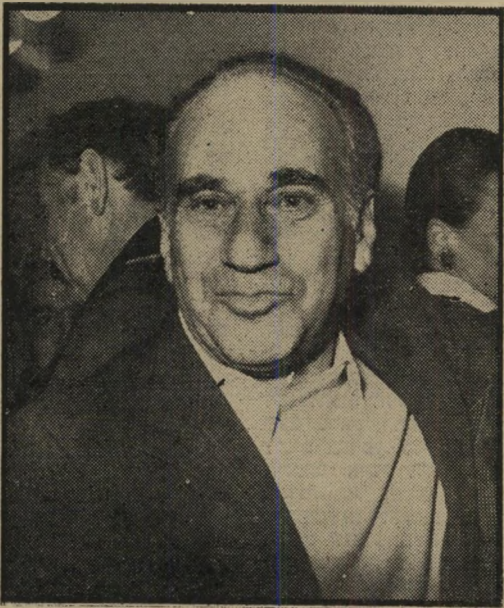
מיגוון הדימויים שהיהודים נתנו לשלום הוא מן הר מיקרוקוסמוס הקטן ביותר עד למיקרוקוסמוס הגדול ביותר. השלום הוא זרע, זרע עץ או זרע אדם. זה — במיקרוקוסמוס. השלום הוא גם היקום כולו: „יוצר אור ובורא חושך, עושה שלום, משנבראו, עושה שלום.“ כל הבריאה של הקוסמוס היא, בעצם, שלום. לא ברא הקדוש-ברוך את העולם, אלא על־מנת שיהיה שלום.

אליאב: מדוע יצרו היהודים קוסמולוגיה של שלום, לפי דעתך? מפני שזה היה העם שהשלום חסר לו יותר מאשר לכל עם אחר בהיסטוריה.

לא היה להם שלום. או הם חשבו על שלום. בארצם הם חיו במלחמות בלתי־פוסקות. ובתוך הר מילחמות הבלתי־פוסקות, בקרב עם קטן שנשחק על־ידי אימפריות, קם ישעיהו והביא חזון שלום אוניברסלי. בגולה עוד יותר. הם היו קורבנות של כל מלחמה, מלחמת או של רודנים, מלחמות של שיחזור. לא היה להם שלום אז הם היו גומים, לדעתו, ליצור מישקל נגדי, כדי שיוכלו להישאר באמונתם.

כל מה שהם ראו זה רק מלחמה, ורק שפירדם, או איזה מין אלוהים הוא זה שהם מאמינים בו? הם היו מוכרחים ליצור איזון מין אמונה האומרת שיש שלום, שצריכים לשאוף לשלום. השלום לא בא בימיהם, אבל הוא קיים באיזה־שהוא מקום, למעלה, בקוסמוס, בכוכבים, ואפשר להביא אותו לארץ הקטנה והמטורפת הזאת אם האנשים ירצו בו.

„גדול השלום לארץ כשאר לעיסה, אילמלא שנתן הקדוש־ברוך־הוא שלום בארץ, היתה החרב והחיה משכלת

שְׁלֹמֶה

כדי ללואם ישראל' באוסקבה
שמעתי את כדושציב
מצמם את ישעיהו הנביא
בדברו על שלום?

את הארץ. את השיכלון הם ראו, את החרב הם ראו, אז הם היו צריכים ליצור את האנטי־חיה. רק היהודים יצרו את המושג „רדיפת שלום“. זה לא קיים בכל שפה אחרת. אחרי השלום צריכים לרדוף, קשה להשיג אותו, הם צריכים להשקיע בהשגתו את כל ישותם. הם גם הבינו שהדרך לשלום אינה קלה, כי „דרך השלום להתלבש במרידות, בבחינת, הנה לשלום מר לי מר“. וכמו שכל המרידות סמים מרים, גם השלום שהוא רפואה לכל הדברים, בבחינת, שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו. דרכו של שלום להשתלב במרידות, אולם המרידות סופה לעבור, והרפואה נשארת.“ וזוהי תורת החסידות.

אני חושב ש-4000 שנה של מסורת ישראל נתנו לשלום זוהר מיוחד, כליכך מיוחד שזה לא דומה לשום עם ולשום דת. יש מעט על שלום בפרית החדשה, באיסלאם, בכודר היום, בכראהמיום. היהדות מלאה מזה. כשסאדאת היה בארצות־הברית ודיבר על חזון־שלום אוניברסלי, הוא ציטט את 15 המלים הכי יפות שנכתבו על השלום מעולם: „וכיתתו חרבותם לאיתים, וחניתותיהם למזרות. לא יישא גוי אל גוי חרב, ולא ילמדו עוד מלחמה.“

המילה „שלום“, בשער הספר של לובה אליאב, צולמה מספר תהילים פרק ע"ב פסוק ו': „ישאו הרים שלום לעם וגבעות צדקה.“ המילה מעוטרת בטעמי המיקרא. מעל לאות ש' מופיעה הטעם זקא, ומתחת לאות ל' הטעם מרכא. לובה בחר במילה בפסוק זה מפני שזוהי הפעם היחידה בתנ"ך שהיא מופיעה בטעמים יפים אלה.

אליאב: אין צל של ספק שהמושג הוא מיוחד לשפה העיברית. אין כמוהו גם בערבית.

אמרת שבמסורת היהודית השם „שלום“ הוא קדוש. זהו שם בו ארבע אותיות, החופף את שמו של הקדוש־ברוך־הוא, יהוה. הוא כליכך קדוש שיש כמה וכמה חכמים. האומרים שבכלל אסור לכתוב אותו, אלא כנקודה. „לא לכתוב תיבת שלום באיגרות, אלא רק נקודה. דהוא אחד משמות הקדוש.“

לובה, האם אתה רותי?
אליאב: לפי המושגים של הדתיים האורתודוכסיים, במרכאות, ולפי המושגים של האורתודוכסים הפוליטיים בארץ, אני בוודאי לא דתי. אינני מקיים תרי"ג מצוות. לפי המושגים שלי, אני דתי. זאת אומרת, אני מאמין. **מאמין באלוהים?**

אליאב: אני מאמין ביישות עליונה, אני מונותאיסט, ללא צל של ספק, במובן היהודי הקלאסי, של אל בורא שמיים וארץ, אל של כל היקום, על כל מערכתיו, אל ממית ומחיה, גדול מהשגת אנוש, שאף פעם לא נוכל להשיג אותו.

במובן המונותאיסטי הזה, אני מאמין. **והספר הזה, לפי דעתך, הוא ספר דתי?**

אליאב: זהו ספר הרוצה להראות שהערך „שלום“ בדת היהודית, יותר מאשר בכל דת אחרת בעולם, הוא הערך הגבוה ביותר. הוא הערך העליון בסולם הערכים של היהדות, כפי שאני מבין אותה. מתוך הספר יוצא השלום חשוב מן האמת. הקדוש־ברוך־הוא עצמו יוצר בתורה למען השלום. התורה, כידוע, כל אות שלה כולה אמת. יש רק מקום אחד בתורה שבו הקדוש־ברוך־הוא שיקר, כאשר באו המלאכים אל שרה ואמרו לה שהיא תלד בן, היא צחקה ואמרה „ואדוני זקן“. זאת אומרת שהיא לעגה, כאילו, לאברהם, שהוא כבר לא יכול להוליד ילדים. כשהמלאכים באו אל הקדוש־ברוך הוא וסיפרו לו על הצחוק של שרה, הוא שלח אותם לאברהם, ואברהם שאל למה צחקה שרה. או הקדוש־ברוך־הוא אמר להם להגיד ששרה אמרה „ואני זקנת“. כך שהיא לא פגעה באברהם, אלא בעצמה. זהו המקום

רק היהודים יצרו את המושג, רדיפת שלום. הוא לא קיים בשום שפה אחרת!

היחיד בתורה שהקדוש־ברוך־הוא נתן הוראה לשקר. יש פסוק האומר: אמת המביאה ריב ושקר המביא שלום. יש לשקר. השלום חשוב מן האמת.

השלום חשוב גם מן ההלכה. מפני שכתוב: „יפה כוח הפשרה מכוון הדין“, זאת אומרת, אם הדין הוא לצידך, אבל על־ידי שפירה אתה יכול להגיע להסדר המניח את דעת שני הצדדים, הפשרה מיוול את הדין הצידה.

השלום הוא יותר חשוב מחוקי התורה, כי אומרים „גדולה עבירה של שמה, על לעשות לה' להפר תורתו, כדי להביא שלום על ישראל.“

חכמי היהודים כל־כך העריכו את השלום, שהם אמרו ששמו של הקדוש־ברוך־הוא הוא שלום.

דני קרוון: מוגרבי אחד, אריה בן־דוד, העובד בהוצאת חסדה, הביא את הספר אל סבו, שהוא מקובל מוגרבי. כאשר ראה הזקן מה יש בספר, הוא אמר: „הספר הזה הוא ספר קדוש!“

מה זה „בעצם, שרוב“ בשפה העכרית? נדמה שיש הבדל בין המושג העברי „שלום“, הקיים גם בערבית, לבין המושג הירושפי „פייס“, „פאקס“, „פירדה.“